

Nebojša Pop-Tasić

Bedenje

Globoka zahvala Karin Komljanec za navdih in pomoč.

© Nebojša Pop-Tasić

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

*Nesmrtniki so smrtni,
smrtniki nesmrtni; živijo
v tuji smrti, umirajo v
tujem življenju.*

(Heraklit: Fragmenti)

Liki:

Sin

Mama

Oče

Babica

Dedek

Mladenič

PROLOG

URADNI SPIKERSKI GLAS: Spoštovane obiskovalke in obiskovalci, dobrodošli na ogledu predstave Bedenje. Prosim Vas, da se udobno namestite na svoje sedeže in izklopite mobilne telefone. Opozoriti Vas moramo tudi, da snemanje ali fotografiranje predstave ni zaželeno. Zato vas prosimo, da vse vtise ali spomine nocojšnjega večera shranite v prostor in na mesta, ki so za to primerna, torej uporabite možgane, srce, želodec, pljuča ali pa celo telo, odvisno od tega kako ste navajeni takšne reči shranjevati.

Moramo Vas tudi opomniti na dejstvo, da je čas povsod v zraku in da pada na ljudi, kot meglice, ki se vijejo nad mestom in počasi spuščajo proti tlom; da včasih dežuje ali sneži odvisno od temperature zraka, ki je prostor, ali kot pepel leti in se nabira v laseh, v očeh, v ustih, čas, počasi, neopazno se nabira, vse dokler se samo nebo ne spusti človeku na hrbet in ga upogne čisto do tal, ves ta čas, ki je prostor onkraj prostora, prostor, ki je čas onkraj časa, ter, da pragozd iz nešteti trenutkov in dejanj ljudi, ki so živeli nekoč, ostanki njihove krvi, dvomov, strahov, zablod, krutosti, ljubezni, upanja, nežnosti, sreče in žalosti, zdaj, ravno ta trenutek, poganjajo naša srca, naše duše, naša življenja.

Zato Vas še enkrat vljudno naprošamo, da izklopite svoje mobilne telefone, obenem pa Vam želimo prijeten ogled predstave.

PRVA SLIKA

Stanovanje v katerem živi SIN je majhno, vhod je na levi strani odra in pelje naravnost v kuhinjo; kuhinjska polica je nastlana s posodo, kozarci, z lončki, enako kot pomivalno korito iz katerega se kakor bel hribček dvigajo nametani krožniki in skodelice; prevelika jedilna miza, na kateri so tudi skodelice, posodice, flaške, dude, ostanek kruha, zmečkani robčki ...; okrog mize so štirje stoli in otroški stolček za hranjenje; spredaj na levi je stajica, polna igrač, na ograji pa so obešene tiste igrače, ki imajo repek za potegniti in ko se potegne repek začnejo igrati uspavanke; v sredini spet prevelika zofa in dva naslanjača, nizka mizica na kateri so večinoma razmetane igrače in otroške knjige, ter elektronska varuška; na desni omara s knjigami, televizor in radio; na vsaki strani omare s knjigami stoji visok podstavek s cvetličnim loncem; v loncih je neka od rastlin za čiščenje zraka - čopasta zelenčica ali zmajevka; v dnu odra so vrata, ki peljejo v drugo sobo, ki je ne vidimo; povsod po tleh pa so gumijaste igrače, plastične igrače, lesene igrače, igrače na baterije, žoge, žogice, kocke, kockice itn; čisto spredaj je deka, vržena čez nek predmet, ki ga ne vidimo; skratka, stanovanje je napolnjeno s prevelikim pohištvom in igračkami, tako da premikanje po prostoru pomeni vedno izogibanje ali preskakovanje stvari.

SIN, v spodnjem delu pižame in v majci brez rokavov, sedi za kuhinjsko mizo s telefonom v roki.

SIN: Beijo-te no teu olho cansado
E beijo as tuas mãos cansadas
Que abraçam essa pequena vida.
Todos estão a dormir aqui.
Descansa tu também
Porque não é um pequeno esforço
Dar vida à vida.
Eu também fiquei exausto
Pela sorte,
não sabia que era assim
cansativa.
Abraçarei esta pequena criatura,
Que dorme aqui, ao meu lado,
Abraçarei a minha sorte cansada...

(iz elektronske varuške se sliši jok otroka)

© Nebojša Pop-Tasić

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Oh, a sorte acordou.
Boa noite, dorme bem.¹

SIN gre v drugo sobo uspavati otroka. Po elektronski varuški ga slišimo kako brunda neko melodijo, uspavanko.

Medtem v kuhinjo vstopi starejša ženska, zelo urejena in našminkana, malce staromodno oblečena, a vendar lepa in bujna. Začne tiho in fušajoče pripevati melodijo, najprej nežno, z ganotjem, ki se počasi razleze v zmagovalen nasmešek, malodane grozljiv. Potem je nekaj trenutkov tišine. Tišina traja tako dolgo, da se nam zazdi, da je SIN zaspal z otrokom. Nato se prek el. varuške zasliši neko škrtanje, šumenje in vrata otroške sobe se odprejo. SIN obstane na vratih. Presenečen, gleda žensko. Počasi, kakor da bi moral biti previden, se ji približa, vse dokler si ne stojita iz oči v oči.

SIN: M ... ? M ... ? Ma ... ?

MAMA (kakor da bi ga učila izgovoriti): M ... m ... ma ...

SIN: Ma ... ? Ma ... ?

MAMA: Maammaa.

SIN: Ma ... ma?

MAMA: Maaaa ... maaaa.

SIN: Mama?

¹Poljubljam te v utrujeno oko
In roke tvoje utrujene poljubljam,
Ki objemajo to majhno življenje.
Tukaj vse spi.
Odpočij se tudi ti,
Saj ni majhen napor življenju
Življenje dati.
Tudi mene je izčrpala
Sreča,
Nisem vedel, da je tako
Utrujajoča.
Objel bom to majhno bitje,
Ki tukaj, zraven mene spi,
Objel bom svojo utrujeno srečo ...
Oh, sreča se je zbudila.
Zbogom, ti zaspi.
© Nebojša Pop-Tasić
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

MAMA: Mama?

SIN: Mama, ti si?

MAMA: Mama jaz sem. Mama.

Saj nič drugega ne morem biti,
odkar si ti luč dneva zagledal ...

Mama sem. O, sonce mamino,
piščanček moj, piki moj, angel moj,
poglej me, jaz te gledam,
mati tvoja in ne morem verjeti in zdaj ... zdaj še ...

SIN: Kaj pa delaš tukaj?

MAMA: Sin moj! Sonce moje!

SIN: Kaj delaš tukaj? Kako si me našla?

MAMA: Oh, sin moj, mati ne išče,
ona nosi, svojega otroka nosi
v srcu za vekomaj.

SIN: Daj, nehaj! Kako si me našla?

MAMA: Vprašaš tu, vprašaš tam,
Sinčka lepega imam ...
In tvoj Oče obvlada jezike ...

SIN: Kaj, Oče je tudi prišel?

MAMA: Seveda je prišel, kako ne bi prišel k svojemu ...

SIN: In? Kje je?

MAMA: V trgovini z rabljenimi deli.
Veš, malo je zaškrtal motor ...
In je šel iskat ... karburator.

SIN: Karburator?

MAMA: Ja, karburator.

SIN: Ne mi reči, da sta z avtom tukaj?

MAMA: Z avtom, kakopak.

© Nebojša Pop-Tasić

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

SIN: Čez cel ocean se privlečeta - z avtom?!

MAMA: Ah, kaj je ocean v primerjavi s srcem maminim?

SIN: Kaj je ocean v primerjavi s srcem maminim?

MAMA: Luža je. Navadna luža.

SIN: Da je luža? Oče pa ... karburator ...

MAMA: ... karburator za star avto naš.

SIN: Torej, oče je prišel na drugi konec sveta iskat karburator?

MAMA: Prišel je k sinu svojemu, le spotoma,

spotoma je, sin moj, karburator.

Presenečenje sva hotela prirediti ...

Hotela sva te presenetiti.

SIN: Res sta me presenetila.

MAMA: Tudi ti si naju presenetil, mišek moj,

tudi ti si naju presenetil, ko si nenadoma odšel,

zapustil dom svoj, stari dom, očeta starega in mater ...

Nenadoma odšel si ... in midva sva nenadoma prišla.

Nenadoma ti, nenadoma mi.

SIN: Nenadoma jaz, nenadoma vi?

MAMA: Je tako bilo ali ni?

SIN: Kaj je tako bilo?

MAMA: Nekega dne, davno je že tega,

rekel si po kruh da greš in ...

ni te bilo več nazaj.

Od takrat jaz kruha nisem jedla,

v srce se mi je usedla žalost ...

čakala sem.

Leta sem čakala samo na tvoj glas,

tako sem živela, čakala sem.

In ko si poklical prvič,

iz Madrida, iz Marseilla,

od nekod že, iz dalekega sveta ...
vsako solzo sem požrla ...
takrat sem te vprašala ...

SIN: Če sem kupil kruh ...

MAMA: ... če si kupil kruh. In ti si rekel ...

SIN: Da se ne bom vrnil več?

MAMA: Da se ne boš vrnil več. Nikoli več. *(pavza)*

Tako je bilo. Ti si po kruh odšel,
Oče tvoj pa je po karburator prišel.

(kratka pavza)

Saj kruha ne potrebujeva več.

Pavza. SIN zmrduje ustnice, kakor da bi hotel ugovarjati.

SIN: Moj bog ...

MAMA: *(spet živahno)* Kako si kaj? Kako si kaj?

O, ves čas bi te spraševala – kako si kaj?,
da bi mi ti govoril o sebi in življenju svojem
v tem tujem svetu in na sploh.

Kako si kaj?

SIN: Dobro sem.

MAMA: Si dobro?

SIN: Dobro sem.

MAMA: Mi smo upali, da si dobro.
Zelo nas je skrbelo. Že prej smo hoteli,
že prej smo si želeli, ampak zdaj ...

SIN: Zdaj?

MAMA: ... je bilo treba, preprosto je bilo treba.

(solze)

Mi tebe radi imamo zelo ...
ker ti si mi ... in mi smo ti ...
tako to je ... in drugače ne more biti ...

SIN: Ne, Mama, ni tako in tako ne sme biti. Jaz nisem vi, zato sem tudi odšel, ker nisem hotel postati – vi!

MAMA: Saj, ti nas mogoče nimaš rad, miš moj, ampak ...

SIN: Ne gre zato, da vas nimam rad, ampak vas nisem mogel več prenašati.

MAMA: Prav, sin moj ...

SIN: Kaj prav? Ni prav. Nič ni prav. Pismo, sredi noči ... od nikoder ...

MAMA: Oh, mišek moj, sploh ne veš kako je to težko ... kako je to lepo ... In ves ta čas smo hoteli ... že prej smo si želeli ... odkar smo izvedeli ... pa nismo ... prav zaradi tega ... ker smo vedeli ... da težko prenašaš ...

(pavza; SIN se umiri; Mamine solze so potekle; ganjeno)

Lepo imaš tukaj ... tako je majhno ... in razmetano ... ampak ...

SIN: Ampak je moje.

MAMA: Seveda, in, da veš, v mislih sem se že tisočkrat sprehodila po tvojem stanovanju in točno tako je v mislih mojih tvoje stanovanje bilo. Ah, spominjam se, ko si še fant bil in sem te prosila, da sobo pospraviš, kako si govoril: zakaj, mama, tako si govoril, zakaj mama naj bi pospravljala in čistila, če se bo spet razmetalo in umazalo. Tako si govoril in pajčevino si imel rad, govoril si, da je to zate umetnost ... pajčevina tvoja... Oh, bil si tako ...

SIN: Bil sem, kar sem bil.

MAMA: Oh, bil si tako ...

SIN: Kako pa sta vidva?

MAMA: Umirjena, mišek.
Veš, vse, česar sva se bala
se je že zgodilo in minilo in ...
midva sva zdaj ... mirna.

SIN: Kako pa je ... tam?

MAMA: Nič novega.

SIN: Nič novega?

MAMA: Skoraj nič. (*pavza*)
Marka, soseda našega s piskavim glasom,
pretepli so.

SIN: Zakaj so ga pretepli?

MAMA: Preveč je piskal.

SIN: Kdo ga je pretepel?

MAMA: Fantje neki, mladost neka.
Mislili so, da je peder in da druge pedre
s piskanjem svojim vabi.

SIN: Marko ni ... peder.

MAMA: Ne, ni, prav imaš.
Pedofil, mislili so, da je pedofil.
Zmotili so se, seveda, a vendar ...

SIN: A vendar?

MAMA: Nič. Umrl je.
Tako so ga pretepli.
(*pavza*)
Pa tista punca, ki je vzvišeno,
visoko, kakor kobilica glavo nosila,
da so jo Grofica klicali ...
nekoč bila je tvoja punca ...

SIN: Ja, kaj je z njo?

MAMA: Nič. Pravijo, da je zanosila.
Z nekim pisateljem.
Dvajset let starejši bil je.

SIN: In kaj, če je zanosila?

MAMA: Nič. Potem se je obesila.
Na pogrebu, ta pisatelj,
krasno pesem je napisal,
od obeh se poslovil.

SIN: Kako – od obeh?

MAMA: Od nje in od otroka,
ki, skupaj z njo, še nerojen, v smrt je šel.
(pavza)
In tisti sošolec tvoj ... Peter ... kako ste ga že klicali? ...
Je Kolera ali Kuga bil?

SIN: Kolera.

MAMA: No, on. Z motorjem se je v traktor zabil.

SIN: Kaj? Je tudi on umrl?

MAMA: Ni. Ampak, pravijo vsi,
da bi mu smrt uslugo naredila.
Leve roke, desne noge nima,
možgane pa mu je hudič vzel,
veter brez spomina mu skozi glavo piha,
da sploh ne ve, kako mu je ime –
Peter Kolera ali Kuga Peter.

(pavza)
In ... tisti fantje ... ragbi so igrali ...
vedno v krdelu hodili, na vogalu stali
pri mestnem parku ... generacija tvoja ...

SIN: Kaj z njimi?

MAMA: Močni fantje, dedci pravi,
še majice z napisom so nosili,
da ragbi je življenje ...

SIN: (*nervozno*) Jaaa, kaj je bilo z njimi?

MAMA: Nič, na vojsko so šli,
na fronto odšli ... bili so v prvih vrstah ...
potem so vsi skupaj ... v krstah nazaj prišli.
Pogreb veličasten so imeli ...
'Poslednja tekma naših šampionov',
tako so pisali v časopisu.

(*pavza*)

Drugače je vse po starem.
Včasih pomislim, škoda, da si šel,
stanovanje bi imel večje ... in ...

SIN: Točno zaradi tega sem odšel.

MAMA: Točno zaradi česa?

SIN: Ker je vedno vse po starem. In ker se vedno govori: saj bo minilo, pa bo vse po starem. In človeku tako mine življenje.

MAMA: Kaj hočemo, tako to je.

SIN: No, pa smo spet tam! Tako to je in tako to je! V bistvu sploh ni čudno, da je vse tako kot je, če ves čas mantraš – tako to je.

MAMA: Če pa je tako.
Človek se trudi, sanja,
si želi te in one reči,
a je vedno tako, kot je.
Življenje je stvar navade.

SIN: Ja, ja, navada je železna srajca. Potrpljenje je božja mast. Bla, bla ...
(*razburjen*) Poslušaj kako je bilo ... Zjutraj sem šel po kruh in časopis. V trgovini je bila vrsta. Odšel sem do trafike in kupil časopis, da ga lahko berem medtem ko čakam na kruh. Na naslovnici je pisalo, da je naša vojska osvobodila neko mesto, da je število njihovih žrtev veliko večje od števila naših žrtev ... ljudje so še vedno čakali na kruh ... (*hitreje*) Potem sem prebral, da so znanstveniki začeli s preštevanjem črnih lukenj v vesolju in ugotovili, da jih je veliko več, kot smo doslej mislili ... ljudje so še vedno čakali na kruh ... Prebral sem, da se je nek poslovnež ustrelil v avtomobilu ravno v trenutku, ko se je prižgala zelena luč na semaforju in je zaradi tega nastal velik zastoj v centru

© Nebojša Pop-Tasić

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

mesta, ker so se mimoidoči zbirali okrog avtomobila, da bi prešteli luknjo v njegovi lobanji ... *(še hitreje)* in ljudje so še vedno čakali na kruh in potem je prišel nek pijanec in se začel dreti:

(sarkastično) Bog nas je iz mesa zamesil,
kakor kruhke nas je spekel.

Živi, delaj, nam je rekel.

In po svetu hodi, blodi.

Kruh za bližnjega ti bodi.

Nate, jejte bližnji, jejte.

S krvjo si kri ogrejte ...

In je kolovratil okoli trgovine nekaj časa in odšel. V tišini, ki jo je pustil za sabo, so se začele oglašati stvari ... Časopis je kričal name: zmaga, zmaga!, kaj je pizda, si ne upaš?, kruhki so se drli: jejte, jejte, kri si ogrejte!, ljudje so mrmrali: pizda!, kurba!, prasec!, lopov!, drek!, še muhe so nas začele obletavati in jaz sem zapustil vrsto za kruh in začel hoditi ... Ulice, križišča, dvorišča, reka, polja, njive, gozd ... avto-cesta. Hodil sem naprej, mimo mene so peljali avtomobili, trobili, hodil sem, vse dokler me ni pobral neki tovornjakar. Tako sem odšel. Nisem več mogel čakati, da me požre ta prekleti kruh. Preprosto nisem mogel.

(Pavza; Mama ga nekaj trenutkov zaljubljeno gleda)

SIN: Zakaj me tako gledaš?

MAMA: Pač, gledam te. *(pavza)*

Mojega srca si ljubček in ne ...

SIN: Drek.

MAMA: Tako je, ljubček,
ne bi vate zrla, če bi bil drek. *(pavza)*

Oh, ti sladki mamin godrnjavko! Mišek moj!

SIN: Nehaj me miškat!

MAMA: Lepo si govoril po telefonu.

Lep je ta tvoj novi jezik.

SIN: Koliko časa pa si že tukaj?

MAMA: Malo sem pri vratih postala,

nehote sem prisluškovala ...
razumela, da vse je v redu,
da žena ti je sina rodila,
da sin je tvoj zdrav in živ ...

SIN: Kako pa veš, da je sin?

MAMA: Kar tako govorim, sin moj,
da je sin. Saj je sin, kajne?

SIN: Je. Sin je.

MAMA: (*glasno, v zanosu*)

Oh, sin moj, ti si oče,
jaz sem babica postala!
Kakšna sreča!
In tvoj oče zdaj je dedek!
Otroka tvoja, to smo mi!

SIN: Tiše! Zbudila boš otroka!

MAMA: A ga lahko vidim?

SIN: Ne vem, če ga lahko vidiš ... obnašaš se ...

MAMA: Vesela sem, sin moj, tako sem vesela!

Odločno in premočrtno gre mimo njega v otroško sobo. SIN steče za njo. Iz sobe se, prek elektronske varuške slišijo piskavi zvoki MAMINEGA navdušenja... Iiii, kako je sladek! Pa ta bradica in nosek, to je po meni ... Čelo in oči ... to je po dedku ... Ga lahko objamem? SIN: Mama, pusti ga, naj spi! Če se zbudi, ga bom moral eno uro ... MAMA: Prav, prav, evo, samo dotaknem se ga ... Miškec mali ...

Medtem v stanovanje stopi OČE. To je dostojanstven gospod v obleki, na glavi ima rjav klobuk z majhnim vzorcem ptičjih peres. V eni roki drži kovček v drugi pa karburator. Nekaj časa posluša zvoke iz otroške sobe, potem pa se prebije skozi pohištvo, si izbere en naslonjač in se usede. Ko se usede, se zasliši piskanje neke gumijaste igrače.

DRUGA SLIKA

Mama in SIN prideta iz otroške sobe. Oče molče sedi v naslonjaču, karburator stiska k sebi.

MAMA: Krasnega sinčka imaš, sin moj.

(zagleda OČETA) O! (gre k OČETU, odpre kovček in začne iz njega jemati fotografije) Poglej, kaj sva ti prinesla. (izvleče eno veliko fotografijo)

Evo, to si ti, ko si se rodil. *(izvleče naslednjo itn.)*

Tukaj si v vrtcu, igračo svojo najljubšo objemaš.

Tukaj jočeš, srček, pa se ne morem spomniti zakaj ...

Na tej fotografiji si se pod kavč skrtil in se igral, da si pajek ...

potem si razložil, da moramo te klicati – pavč,

ker si pajek pod kavčem bil ...

Tukaj spet jočeš, ker te je pri Babici petelin napadel ...

Tukaj pa za žogo tečeš ... tukaj na klavir igraš ...

zraven pa učiteljica tvoja ... kako ji je že bilo ime ...

SIN: Ime ji je bilo pošast. Tepla me je na vsaki uri. Mama ...

MAMA: Pa dobro, takšni so nekoč bili učitelji.

Ta pa je s prireditve za Dan Republike, ko si recitiral ...

oh, še zdaj te slišim:

Domovina, to ni mrtva prst

in ne jeklena roka,

ki za vrat nas stiska ...

SIN: Mama!

MAMA: To je življenja brst,

pesem, otroška vriska ...

SIN: Mama!

MAMA: ... ljubezen zorečega klasja,

sončnice, rosnice, večerna žalost ptic ...

SIN: Mama!!!

MAMA: Kaj pa je?

SIN: A lahko nehaš, prosim.

MAMA: Naj neham ... kaj?

SIN: O, bog!

MAMA: Saj ne moreš živeti brez spominov!

Vem, odšel si od mene, od Očeta,
drug človek v drugi deželi hočeš biti,
ampak, pobegniti ne moreš ... od sebe!

Tale kovček, to si ti, v njem so tvoje slike,
šolske diplome, priznanja ...
v njem smo tudi mi!

Trenutek tišine. Po elektronski varuški se zasliši vzdih otroka v sosednji sobi.

SIN: Pozdravljen, Oče.

OČE ne odgovori. MAMA se usede OČETU v naročje. Spet zapiska gumijasta igrača. OČE ji nekaj zašepeta na uho.

MAMA: Oče pravi: pozdravljen, sin, kako si kaj?

SIN: Dobro sem.

OČE spet nekaj zašepeta MAMI na uho.

MAMA: Oče pravi: upam, da si se znašel v tej deželi tuji.

SIN: Sem.

Spet trenutek tišine. OČE se malo prestavi na naslonjaču in spet žalostno zapiska gumijasta igrača. Ponovno nekaj zašepeta MAMI na uho.

MAMA: Saj res, to sem ga pozabila vprašati ...

Oče sprašuje: s čim se ukvarjaš, od česa živiš?

SIN: Učitelj angleščine sem na neki šoli.

MAMA: Pa žena?

SIN: Ona je tudi učiteljica – francoščine.

MAMA: No, vidiš – dar za jezike si od očeta dobil.

SIN: Kaj pa vem ... Nikoli ga nisem slišal govoriti v tujem jeziku. Kolikor se ga jaz spomnim, je še v našem jeziku redko govoril ...

(pavza; OČETU) Vidim, našel si karburator.

MAMA: Oče pravi:

karburator je za avto zelo pomemben del.

V sesalni takt, skozi valj motorja,

zrak doteka, ki teče skozi mešalne cevi ožino,

teče, pospešuje, leti, kot oblak, ta stacionarni laminarni tok nestisljive in neviskozne tekočine vzdolž tokovnice, ter končno na tem mestu ustvari podtlak.

Šoba drobno gorivo škropi, z zrakom združuje, potuje skupaj ta zmes naprej ... naprej ...

Loputa vrtljiva se odpira, zapira, pretok uravnava, da gibanje se pospeši ali upočasni, kar je od tega odvisno ali se vozniku bolj ali manj mudi.

Pavza.

SIN: Res sem fasciniran, Oče, o tej stvari verjetno lahko poveš več, kot o lastnem sinu ...

OČE se začne presedati po naslonjaču, igrača pod njim zapiska, MAMA vstane.

MAMA: Ne govori z Očetom tako ...

SIN: Zakaj pa ne? Ves čas sem poslušal to bebljanje ... Oče pravi ... Oče sporoča ... Oče meni ... Če mi ima kaj za povedati, naj mi sam pove, sicer pa je bolje, da je tiho!

SIN gre do kuhinjske mize in se usede. Spotoma po naključju brcne eno igračo, ki začne peti:

Hush, little Baby, don't say a word,

Mama's gonna buy you a Mockingbird.

And if that mockingbird don't sing,

Mama's gonna buy you a diamond ring.

And if that diamond ring turns brass,

Mama's gonna buy you a looking glass.

TRETJA SLIKA

Med petjem igrache, se pojavita BABICA in DEDEK na levi. BABICA je preveč oblečena, ima zimski plašč, klobuk, šal, dolgo krilo itd. Vleče velik kovček. V stanovanje vstopi vsa zadihana. Tudi DEDEK je nametan z oblačili, tudi on ima zimski plašč, šal, na glavi baretka ... V desni roki nosi velik, tanek paket, zavit v časopisni papir. Na levi rami pa mu visi star fotoaparati.

BABICA: Čez gore in morja, čez pol mesta ...
je bela cesta ... še četrto nadstropje ...
ta kovček ... mi bo dušo vzel ...

DEDEK: Saj bi lahko z dvigalom šla.

BABICA: Nisem se na takšno pot podala,
da bi obtičala v dvigalu.
Dvigalo, to je stroj nevaren.
Slišala sem, da so nekoč
ljudje neki lahkoumni v dvigalu obtičali in ...
umrli. Norec neki, popoln neznanec, da jih je pobil.

DEDEK: Saj bi v dvigalu bila sama.

BABICA: Tudi oni so bili, vsaj tako so mislili.
Ampak, norec vedno pride prav takrat, ko si sam.
Nehaj me morit s tem norcem ...
Oh, prišla sva, kamor sva šla.

SIN ves čas negibno stoji, kakor da ne more verjeti svojim očem. MAMA pride k BABICI in jo objame, ji prinese stol in BABICA se usede. MAMA objame še DEDKA. Potem pa BABICA nenadoma vstane.

BABICA: (SINU) Pa kako si, fant moj ljubi,
ej, poglej ga! Pravi dedec si postal.

SIN: Babica ...!

(jo objame)

DEDEK: Pozdravljen, vnuk moj.

SIN: Dedek ...!

(ga objame)

BABICA: Lahko bi si izbral bližjo deželo.

Pa tudi kakšno nadstropje nižje ...

(globok vzdih; OČETU)

Oh, pozdravljen, sin moj ...

(OČE vstane in jo objame)

DEDEK: In prevroče imate tukaj.

Pot mi curkoma teče po hrbtu ...

(globok vzdih; OČETU)

Pozdravljen, sin moj.

(ga objame)

BABICA si sname klobuk in šal, dá SINU, potem pa sleče še plašč in ostane v volneni jopi. DEDEK tudi sleče svoj plašč, potem suknjič. Pod suknjičem je ves ovit v časopisni papir, ki ga previdno jemlje in zlaga strani vse dokler ni cel časopis zložen. SIN odloži obleke na kuhinjski stol.

DEDEK: Pri nas, pozimi, se mora človek
v časopis zaviti, da mu mraz ne bi glodal kosti.

Tukaj bi se lahko čisto nag sprehajal
in se ne bi prehladil.

BABICA: Moj bog, res je vroče ...

SIN: Vi ste se ... vsi ... zmenili ...

DEDEK: Kdo se je zmenil?

BABICA: Kaj naj bi se zmenili?

SIN: Da vsi skupaj pridete sem.

DEDEK: S kom bi se morali zmeniti?

BABICA: Zakaj bi se morali zmeniti?

Nič se nismo zmenili. Bilo je treba.

DEDEK: Ja, ja, treba je bilo.

BABICA: A nas nisi vesel?

MAMA: Ne, ni nas vesel.

© Nebojša Pop-Tasić

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

BABICA: Pa kaj če nas ni vesel?
Tudi mi nismo iz veselja prišli,
ampak zato, ker nam je mar in ...

MAMA: Saj sem mu rekla ...
Imamo ga radi zelo ...

BABICA: ... ker nas je skrbelo.

DEDEK: Kaj kvačkata, ženski?
Je vesel ni vesel ... ima rad, nima rad ...
Saj nismo družina, zato ker se radi imamo
in ker se maramo, temveč zato, ker smo ...
družina.

To je pač eno dejstvo.

Pregovor pravi:

ni nujno da človek živi v družini,
ampak družina nujno v živi človeku.

Mi smo podtalnica tvoja,
ruda plemenita ...

SIN: Dedek! Nehaj!

DEDEK: Prst.

SIN: Kakšna prst?

DEDEK: Prst tvoja smo mi.

SIN: Moj bog ... To je za znoret!

BABICA: Kaj je za znoret?

SIN: (*obupano*) Nič ... No, dobrodošli ...

Pavza.

BABICA: No, hvala ti, vnuček moj, za tako toplo dobrodošlico.

SIN: Ne ... oprostí ...

BABICA: Ne, ne, ti nam oprostí, ker te motimo.

SIN: Saj ... se opravičujem ... Niti v sanjah nisem pričakoval, da bi ...

BABICA: Da bi Mati, Oče, Babica in Dedek tvoj prišli k tebi ...

SIN: Ne, nisem pričakoval.

DEDEK: Saj smo te presenetiti hoteli.

SIN: Res ste me presenetili ...

BABICA: Potem pa se vsaj delaj, da si vesel.
Drugega sina je dobil, pa bi se gostov,
svojih najbližjih, znebil.

SIN: Oprosti, Babica ...

BABICA: Prav, oproščam.
Zdaj pa, prosim, prinesi kozarce.
(iz kovčka izvleče steklenico pijače)
Nazdraviti moramo novorojenčku
in mu zaželeto dobrodošlico na ta svet.

SIN prinese štiri kozarce.

BABICA: Tole žganje je Dedek tvoj kuhal
in hranil, da lahko svojim vnukom nazdravi.

SIN razdeli kozarce, BABICA natoči.

DEDEK: Živeli!

BABICA: Tiše! Otroka boš zbudil! *(tiše)* Živeli!

MAMA: *(tiše)* Živeli!

SIN: *(tiše)* Živeli!

OČE: *(tiho zapiska)*

Vsi naenkrat dvignejo kozarce in spijejo.

BABICA: Uuuf, moram na stran?
Tišči me še od pritličja ... Kam?

SIN pokaže nekam na desno. BABICA gre na to stran, spotoma stopa po gumijastih igračah, ki zapiskajo in izgine z odra. SIN se usede za kuhinjsko

mizo, MAMA se usede zraven njega in ga prime za roko, DEDEK se usede v drug naslonjač, zraven OČETA.

DEDEK: Da veš, vnuček moj,
jaz sem ponosen nate.
Pri nas nihče ni umrl tam,
kjer se je rodil,
ampak ti si najdlje prišel.
Vsi smo odhajali, bežali, iskali ...
Jaz sem se rodil v enem domu,
še dva sem zgradil, pustil za sabo
in šele v četrtem sem se spočil ...

*Nekaj trenutkov tišine. Iz kopalnice se sliši voda iz kotlička, potem pa še iz pipe.
BABICA pride nazaj.*

BABICA: No, kje imaš ženo?
Spoznala bi jo rada.

SIN: V porodnišnici je.

BABICA: Kaj pa dela tam? A je že rodila?

SIN: Rodila je.

BABICA: Kaj potem v porodnišnici še dela?
Poglej kakšen nered imaš.
Ona pa v porodnišnici leži.

SIN: Pred eno uro je rodila.

BABICA: In? Jaz sem tegale (*pokaže na OČETA*)
v sadovnjaku rodila.
Potem sem češpelj nabrala in marmelado naredila.
Za tegale (*pokaže na DEDKA*).

DEDEK: Odlična marmelada je bila.

BABICA: A tukaj imate marmelado?

SIN: Ja, imamo.

BABICA: Kaj imate?

SIN: Marmelado.

BABICA: Kje? (*ironično*) V trgovini?
Poglej (*odpre kufer in izvleče culo iz kuhinjske krpe*),
Babica ti je prinesla domače češplje naše,
da se žena tvoja češpljevo marmelado delat nauči.

SIN: Babica, prosim ...

BABICA: Jaz bom tebi vse razložila, ti pa boš razložil njej.
Torej, češplje opere, jih popivna in vsako posebej
s palcem in kazalcem nežno stisne,
da ji trebuh počí in koščico iz njega zbeza,
tako odprte v pekač zloži in s pestjo soli
naj jih posoli, da ven zleze ves sladkor,
ki ga češplja po svoji naravi ima.
Pekač v pečico, na 200 stopinj naj dve uri peče.
A preden marmelado v steklenino dá,
naj jo v vreli vodi segreva.
Marmelado vročo v steklenino vročo,
rok trajanja – dve leti.
Si si zapomnil?

SIN: Ja, Babica.

BABICA: Ah, veš kako je tale (*pokaže na OČETA*) piskal,
ko sem češpljevo marmelado pekla?
Enkrat se je ves opekel,
ker je prste v vrelo sadje tlačil, a ne?
(*OČE vzdihne in tiho zapiska*)
No, daj, v shrambo to pospravi, da ne zgnijejo.

*Da mu vrečko s slivami, SIN jo odnese v kuhinjo in pospravi v spodnjo omaro;
BABICA še naprej koplje po kovčku.*

BABICA: Tukaj imaš še en žakeljček prsti domače.

SIN: Joj, Babica, kaj bom s tem ...

BABICA: Prinesla sem ti, tak je običaj.
Zasadi ali pljuni vanjo, to je tvoja stvar.
Tole pa je ... (*iz kovčka izvleče cvetlični lonček*) ... netresk,
ki ga vsaka hiša mora imeti. Od strele štíti,
od golazni, opekline zdravi, rane celi,
pri griži pomaga, očesu kurjem, bolečinam v želodcu in,

© Nebojša Pop-Tasić

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

kar je zate najbolj pomembno, pri ušesnem vnetju.

SIN: Saj nimam vnetega ušesa ...

BABICA: Otroci ga bodo imeli. To je za otroke.
Verjemi, hvaležen mi boš, ko bodo ponoči
od bolečine piskati začeli ... Ta (*pokaže na OČETA*)
je enkrat tako ponoči piskal, da sem ga zadaviti hotela!
Netresk sem mu dala in šla nazaj spat!
No, tako to deluje!

SIN: Prav ... hvala.

BABICA: Tukaj imaš še glavo kislega zelja ...

SIN: Babica!

BABICA: A imate tukaj kislo zelje?

SIN: Kaj pa vem ...

BABICA: Nimate, evo, jaz ti povem, da nimate!
In kislo zelje ti želodec in črevesje tako skrtači,
da boš imel prebavo za pet!
Samo počakaj malo, spomnil se boš svoje Babice,
ko si boš kislo zelje zaželel, pa ga ne boš imel!
No, zdaj ga imaš ...
Nehaj godrnjati, ti pa (*MAMI*) pridi, pomagaj mi, ljubica.

Iz kovčka začne jemati različne stvari: vazice, posušeno cvetje, vrečke lavande, čajnik, skodelice, staro budilko, stojalo za sliko, zavese, ... Mama ji pomaga. Najprej za zofo postavi stojalo za sliko. BABICA strga papir s paketa, ki ga je prinesel DEDEK. Pokaže se velika slika Jezusa Pastirja s čredo ovac. Sliko postavi na stojalo. Na mizico začneta razporejati čajnik, skodelice, vazice, rožice, lavando ... Končno, s pomočjo stojal za rastline, razširi zaveso in jo nastavi za zofo; rastline ponovno postavi na stojala, da držijo zaveso; zofo prekrijeta z lahkim pregrinjalom tako, da resice padajo do tal in skorajda zofi dajo novo obliko. Medtem pa DEDEK bere časopis.

DEDEK: Poglej ti ta svet nori! Kaj vse se dogaja ...

SIN: To ni svet, Dedek, to je časopis.

DEDEK: In v časopisu pišejo kaj se v svetu dogaja, ane?

SIN: Saj menda ne verjameš vsega, kar pišejo?

© Nebojša Pop-Tasić

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

DEDEK: Vse verjamem. Zakaj pa ne bi verjel?

SIN: Zato, ker lažejo.

DEDEK: Kdo laže?! Poslušaj to:
šimpanz, ki je iz beograjskega živalskega vrta pobegnil,
obtožen za umor francoskega podjetnika
v hotelu Moskva. Odvetnik morilca pravi,
da se bo njegov klient, kolikor bo to mogoče,
branil z molkom.

SIN: To so neke bedarije ...

DEDEK: A, nikakršne bedarije! Poslušaj tole:
nek človek, ki je bil zelo spoštovan
kot dober oče in skrben mož,
je prejšnjo soboto, ubil štiri od svojih šestih otrok.
Sodniku je razložil, da se mu je naenkrat zazdelo,
da jih je preveč.
Znani biolog, dr. Suhorecky, razlaga,
da je moriji najverjetneje botrovalo cvetenje lovorja ...

SIN: Kaj to bereš? Kakšen je to časopis?

DEDEK: *(lista po časopisu)* V Barceloni je policija shod anarhistov razgnala,
en stražnik ustreljen, 150 protestnikov aretiranih ...
v Franciji bo vladala sredina in desnica ...
Trst pa izumira ...
velik naval na bolnišnice za duševne bolezni – umobolni iščejo zavetja ...
Američani poslali na Kitajsko bojne ladje ...
Japonci, zaradi ostrostrelcev, kitajska gledališča požigajo ...
zunanji minister zaskrbljen ...
ženska, ki je ilegalno prečkala mejo in pri tem umrla,
mora plačati kazen za ilegalno prečkanje meje ...
moški v Bolgariji rodil brata dvojčka ...

SIN gre k DEDKU in pokuka v časopis.

SIN: Saj to je časopis iz leta 1932.

DEDEK: Ja – in?

SIN: To so zastarele novice.

DEDEK: Eh, vnuček moj,
novice so večne in vedno sveže.

Medtem sta BABICA in MAMA pripravili nekakšen družinski 'oltar'. Zofa v sredini, naslonjača na levi in desni, spredaj mizica prekrita s čipkastim prtom, in na njej čajnik, skodelice, posušeno cvetje, stara budilka itd.; zadaj velika slika Jezusa pastirja in zavesa z rastlinami.

BABICA: No, pridite.

DEDEK (*da fotoaparater SINU*): Saj veš kako to dela, ne? Tukaj film naviješ, tule sliko ostriš, tu pa – pritisneš.

DEDEK sede na levo stran zofe, BABICA poleg njega, v naslonjača pa sedeta MAMA in OČE. SIN začne nastavlјati fotoaparater. Družina 'zmrzne'. Nenadoma se iz elektronske varuške zasliši jok otroka. SIN odloži fotoaparater in steče v drugo sobo. Družina ostane 'zamrznjena'. Iz zvočnika el. varuške se sliši SINOV glas: 'O que é isso, MikiPiki? Aqui estão teu papa .' Slišimo ga kako poje:

*Cum roro ' pego no nino,
cum roro ' se vai dormindo,
O' roro ', ò roro ', qu' agora no.
Cum roro ' pego no nino
Cum roro ' se drumira
O, roro ', ò roro ', qu' agora no.
E a manhana vou al molino,
Se me queres algo sal- me al caminho.
O' roro ', ò roro ', qu' agora no.
Vai- te dai, cabeça de burro,
Qu'el pai del nino e observa tudo.
O' roro ', ò roro ', qu' agora no.*

ČETRТА SLIKA

Luč. OČE, MAMA, BABICA, DEDEK sedijo v isti pozi, kot v prejšnji sliki. Budilka glasno tiktaka. SIN pride iz otroške sobe z zaspanim obrazom. Ko zagleda 'družinsko sliko' se mu nejevoljno spači obraz. Stopi k zofi in jih nekaj časa opazuje. Družina se ne premakne.

DEDEK: Dolgo te ni bilo.

Pavza.

MAMI: Mi čakamo.

Pavza.

BABICA: Ja, čakamo.

OČE se malo premakne v naslonjaču in gumijasta igrača zapiska.

BABICA: A boš že enkrat?

SIN: Kaj?

DEDEK: Fotografiral, zaboga!

MAMI: Mi smo pripravljeni.

BABICA: Pripravljeni smo.

SIN vzame fotoaparāt, nekaj časa ostri sliko in pritisne. 'Zamrznjena' družina se odmrzne. Vsi se začnejo rahlo premikati.

DEDEK: Nikoli se nisem rad fotografiral.

BABICA: Rad – ne rad, ko je treba, je treba.

MAMA: Mi bomo odšli, fotografija bo ostala.

DEDEK: Kaj pa vem ... kaj bo ostalo ...

BABICA: Ostal bo spomin.

Nenadoma OČE vstane, kakor da bi ga zagrabila nenadna panika; težko diha, hoče nekaj povedati, pa ne more; začne nervozno hoditi po stanovanju, spotika se ob stole, ob igrače, ki tu pa tam zapiskajo; gre proti izhodu, MAMA ga

poskuša ustaviti, drži ga za podlaket ... DEDEK in BABICA se ne premakneta. SIN, presenečen, opazuje prizor.

OČE: Ne morem več ... ne morem več ...

MAMA: V redu je, ljubi, nič ni ...

SIN: Kaj pa je?

MAMA: Oče pravi: ne morem več.

OČE: Ne morem ... ne morem ... nočem ... ne morem ...

OČE hoče iztrgati roko iz MAMINEGA stiska; začne jo vleči proti izhodu. MAMA ga močno potegne nazaj in mu udari klofuto. OČE se v hipu umiri. Gleda jo izgubljeno.

MAMA: V redu je. Dihaj. (*OČE diha*)

Dihaj. Tako ... (*OČE se počasi umirja*)

Zdaj pridi ... pridi ... (*pelje ga proti naslonjaču*)

Usedi se. Tako. In ...

OČE se usede nazaj v naslonjač in se umiri; nekaj trenutkov tišine.

SIN: (*prestrašeno*) Kaj pa je bilo to? !

MAMA: (*mirno*) Kaj pa je bilo – kaj?

SIN: (*znerviran z njeno mirnostjo*) To!

MAMA: (*mirno*) To je bila panika.

SIN: Panika?!

MAMA: Mar tebe nikoli panika ne prime.

SIN: Ja, ampak, ne tako!

DEDEK: Saj, vsakogar drugače napade.

Jaz, ko me napade, otrpnem.

BABICA: Eh, panika, panika.

SIN: Ampak, zakaj, zakaj?!

MAMA: Kaj – zakaj?

© Nebojša Pop-Tasić

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

SIN: Zakaj se je tako ustrašil?

MAMA: Kaj pa vem ... Verjetno se je spomnil česa ...
Je tako, ljubi? Si se spomnil česa?

OČE tiho zapiska.

MAMA: No, vidiš, nečesa se je spomnil ...
Je že mimo.

BABICA: Ah, človek se s paniko rodi.

DEDEK: Spomniš se česa grdega,
kar se ti je zgodilo ali pa pomisliš na nekaj,
kar bi se lahko zgodilo in ... pograbi te panika.
Nič takega.

BABICA: Človeka včasih panika zagrabi tudi zaradi lepih reči.

DEDEK: V strahu rojen, v resnici vzgojen.

MAMA: Tako to je.
Sčasoma se navadiš.
Saj življenje ni črno-belo.

BABICA: Predvsem ni vse tako črno ...

DEDEK: Zdaj je vse v barvah.

BABICA: V barvah ni vse.

SIN: Jaz vas ne razumem.

BABICA: Če sem jaz kaj razumela tukaj, je to,
da v popolnem neredu živiš. (*Mami*)
Ah, pomagaj mi, da malo pospraviva, ljubica ...

BABICA in MAMA začneta prestavljati stvari po stanovanju, ampak tako, da med pospravljanjem delata enak kaos, kot je bil; kakor da se stanovanja ne da pospraviti; MAMA pobere odejo, ki je ležala na tleh; ko jo dvigne, se pokaže otroški električni vlak. DEDEK vstane in gre k električnemu vlaku.

DEDEK: A to dela?

SIN: Dela.

© Nebojša Pop-Tasić

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

DEDEK vklopi vlak, ki začne krožiti po progi. Ves čas, med njegovo pripovedjo, se sliši tiho šumenje električnega vlaka, ter občasni zvoki igrac in predmetov, ki jih premikata BABICA in MAMA.

DEDEK: Nikoli nisem maral vlakov.

SIN: Kaj pa je narobe z vlaki?

DEDEK: Nič. Znajo biti nevarni.

SIN: Babica se boji dvigal, ti se bojiš vlakov ... Kaj, a stari ljudje imate strah pred stroji?

DEDEK: Niso stroji problem.

SIN: Kaj pa je problem?

DEDEK: Ljudje. Ljudje so vedno problem.

SIN: Misliš, norci, ki pobijejo vse v dvigalu potem pridejo še na vlak?

DEDEK: To pa je zelo možno.
Sicer, ni nujno, da so isti norci,
ampak, ja, pridejo tudi na vlak.
Ali pa te spravijo nanj.

SIN: No, kolikor vem, Babici se nikoli nič ni zgodilo v dvigalu, le slišala je neke ... zgodbice.

DEDEK: V tem včasih ni razlike.

SIN: V čem?

DEDEK: Pa v tem ali si slišal zgodbo ali pa se ti je zgodilo.

SIN: A se je tebi kaj zgodilo ali si le slišal zgodbo.

DEDEK: No, zadnjič, ko sem se z vlakom peljal
so na neki postaji vojaki vstopili in začeli legitimirati ljudi.

SIN: Kaj, je bila vojna?

DEDEK: Vojna.

SIN: Katera? Ta zadnja?

DEDEK: Ta zadnja. No, ko so končali z legitimiranjem, so vlak ustavili, nekaj ljudi pobrali in jih ven zbrcali. *(pavza)*

SIN: In?

DEDEK: Nič, ob progi so jih postrojili. *(pavza)*

SIN: In?

DEDEK: Nič, potem so jih postrelili.

SIN: Zakaj pa?

DEDEK: Kdo bi vedel ...
morda zato, ker naši niso bili *(pavza)*
Potem je nek človek vstal in rekel:
'Ljudje božji, kaj delate ...' *(pavza)*

SIN: In?

DEDEK: Nič. *(pavza)* Ljudje božji ... je rekel ...
potem so še njega odpeljali z vlaka ... *(pavza)* ...
in ga ustrelili ...

SIN: Ker je rekel ...

DEDEK: ... ljudje božji, kaj delate?, je rekel. *(pavza)*
Še tisoč ljudi na vlaku je bilo.
In nihče ni nič rekel. *(pavza)*
Tudi jaz nisem ...

SIN: A boš zdaj rekel še: tako to je?

Pavza.

DEDEK: Tako to je.

SIN: A nisi rekel, da vas je bilo tisoč.

DEDEK: Tisoč.

SIN: Ta človek je rekel: ljudje božji, kaj delate?, in vsi vi, tisoč ljudi, je reklo: tako to je?

DEDEK: Tako.

Pavza.

SIN: Torej, od takrat ne maraš vlakov?

DEDEK: Neee, že prej jih nisem maral.
Ko sem enkrat z vlakom potoval,
so nas v živinske vagone stlačili.

SIN: Kdo vas je ... stlačil.

DEDEK: Vojaki.

SIN: Kateri pa zdaj vojaki?

DEDEK: Njihovi.

SIN: V kateri vojni? Spet ta zadnji?

DEDEK: Ne, v prejšnji.

BABICA (*nese kup nečesa nekam; mimogrede*):

Ah, veš kako pravijo:
ko se enkrat vojna začne,
se nikoli vojna ne konča.
Kar se pa tiče vojakov - vsi so strašni.
Naši so strašni, ker so naši.
Njihovi pa so strašni, ker so njihovi.
In vsi imajo v kovinske cevi
spravljene svoje majhne, svinčene možgane,
ki zelo hitro eksplodirajo.

DEDEK: No, takrat so bili njihovi vojaki.

Veliko jih je bilo.
Kračkali so in krehali,
takšen jezik so imeli,
skorajda bi se jim človek smejal,
če se ne bi tako bal.
In ko so prišli, so marširali,
kot živa tovarna,
tako se je slišalo – bžuum ... bžuum ...

MAMA: Tiše, otroka boš zbudil!

DEDEK (*tiše*): ... bžuuuum ... bžuuuum ...
kakor živi roboti z jeklenimi čeladami,
z železnimi rokami in kovinsko pumpo namesto srca.
In ko je njihov oficir zakrakal ...
kraaaaak! ... so vsi zašumeli ...
hvuš, hvuš, hvuš ...

SIN: Daj, Dedek, saj me hecaš ...

DEDEK: ... potem so nas prijeli in v živinske vagone stlačili ...
bilo je poletje, vroče, kot v pečici ...
in ljudi toliko, toliko teles in vsako telo diha, zrak ti krade ...
V živinskem vagonu ljudje poživinijo zares –
kot psi smo tulili, kot krave mukali,
od žeje pivkali, od lakote krulili ...
topili smo se, kot sveče ...

BABICA: Mi pa nismo vedeli kje je ...

DEDEK: Ja, nihče ni vedel, da so me odpeljali.
No, potem pa sem se domislil ...
Zvezek in svinčnik sem pri sebi imel,
Na vsako stran sem sporočilo napisal
in tistega prosil, ki sporočilo najde,
da ga na naš naslov dostavi.
No, potem sem aviončke delal ...

SIN: Kakšne aviončke?

DEDEK: Papirnate avione.
Mar ne znaš aviončkov iz papirja delati.

SIN: A misliš tiste rakete?

DEDEK: Neeee ... poglej, pokazal ti bom ... en list papirja mi daj ...

SIN odnekod izvleče list papirja in ga da DEDKU. DEDEK začne prepogibati papir tako, da na koncu naredi res lepo letalo.

DEDEK: Iztrgal sem iz zvezka vse liste,
iz njih aviončke naredil
in jih metal skozi rešetke vagona.

© Nebojša Pop-Tasić

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Gledal sem kako letijo na ulice,
križišča, dvorišča, vrtove, polja, njive,
v gozdove, na vsako postajo ...
(*vrže papirnati avion v zrak*) ...
in ... (*pavza; gleda avionček kako leti*)

SIN: In?

DEDEK: ... Nič. Eden je nekemu poštarju pred noge pristal,
on pa ga je tvoji Babici poslal.
Tako je izvedela, da so mene v taborišče poslali
in da se morda vrnil ne bom.
(*Babici*) Je tako bilo?

BABICA: Kaj?

DEDEK: Ko sem ti poljubčke z letalom poslal, takrat ... se spomniš ...

BABICA: Spomnim se. Postaven, črnolas in brkat je bil poštar.

DEDEK: Jaz pa sem se za tri leta v psa spremenil.
Lizati sem moral noge tistega, ki me je brcal,
ker je imel še roko, ki me je hranila.
Če so me topli, sem bil tiho,
kar so mi rekli, sem naredil,
kar so mi dali za jesti sem jedel ...
hvaležen sem moral biti.
Pogosto sem tiho, tiho,
tiho, tiho ... tiho ... (*pavza*)

SIN: Kaj?

DEDEK: Nič. Cvilil. Nazaj sem prišel peš
in dolgo časa sem potreboval, da bi nehal ...
biti pes.

SIN: Tega mi nisi prej pripovedoval.

DEDEK: Nisem. Zakaj bi dedek vnučku svojemu
pripovedoval, da je nekoč bil ... pes.

BABICA: Mi pa smo nekega psa v pregnanstvu našli

in vzljubili zelo. Celu po Dedku ime smo mu dali.
Vsakič ko sem mu hrano dala ali ga božala,
sem govorila: naj bo možu mojemu tako
v tujem svetu, kot je tebi, žival uboga, ko si pri nas.
Takrat sem vzljubila pse.

Ampak, na koncu sem rekla: bogu hvala,
da so ga v taborišče za psa poslali, vsaj je preživel.
Kajti leto za tem je nekdo od naših
dva njihova oficirja ustrelil.
Maščevati so se hoteli in nas prestrašiti,
zato so za vsakega oficirja sto ljudi nabrali,
da bi jih ustrelili in obesili.
K nam so tudi prišli, a je Oče tvoj pobegnil.
Tistih dvesto pa so na cesti zbrali
in jih naravnost na pokopališče odpeljali.

*Pavza. Med MAMINIM pospravljanjem zvončki zvončkljajo, ropotulje ropotajo.
OČE zapiska.*

MAMA: Oče pravi:
človek je neskončno spreminjajoča se konstanta.

MAMA(*med pospravljanjem in prestavljanjem igrač*):

K nam so tudi ti strašni vojaki prišli,
v črnih, črnih uniformah,
kakor da bi se v lastne sence oblekli.
Zelo majhna sem bila ...
Hišo so nam požgali in nas pregnali ...
Ko smo v koloni po cesti hodili,
sem enega črnega vojaka zagledala,
ki je v roki držal sijajno, rumeno, veeliiko ...
liziko.

K njemu sem šla in ga prosila, naj mi jo da.
Mati je takoj pritekla in me v kolono nazaj zvekla,
ampak ... liziko sem dobila. Črni vojak se mi je zasmel.
No, zaradi te lizike se vojakov nisem več bala.

BABICA: Sem ti rekla - ni vse tako črno.

Tudi, ko so vsi v črnem.

MAMA: Ja, včasih je – rumeno. In sladko. In je vse, kar imaš.

DEDEK sede na zofo.

DEDEK: Eh, kaj hočemo, tako to je.

DEDEK izpod mizice izvleče otroški klavir. Nekaj časa si ga ogleda, potem pa začne na njem igrati neko preprosto melodijo. SIN se usede na naslonjač.

Zastrmi se v prazno. Oči se mu zapirajo. Zatemnitev.

PETA SLIKA

DEDEK igra na otroškem klavirju. BABICA in MAMA pospravljata. Sin sedi v naslonjaču in strmi v prazno. Nenadoma se oglasi smejoča igrača, psiček, ki se prevrača in smeje. Smeh igrače prekine DEDKOVO igranje na otroškem klavirju.

MAMA: Igrača. Pes, ki se smeje in se obrača.

DEDEK: K peku je šel star potepuh,
da psu bi svojemu kupil kruh.

Topel je kruhek, okusen zares,
a mrtev na cesti obležal je pes.

Tekle so solze, v grob ga je dal,
iz groba v ksiht se mu pes je režal.

(pavza)

Kaj hočemo, tako to je.

Igrača se še naprej obrača in smeji. BABICA jo končno dvigne in izklopi.

BABICA: Tukaj pa igrač imaš,
kot da bi šest otrok imel.

DEDEK: Ko sem jaz bil otrok, igrač sploh ni bilo.

SIN: Kdaj si pa ti bil otrok?

DEDEK: No, vidiš, človeku, ki je star,
nihče ne verjame, da je nekoč bil otrok.

SIN: Hotel sem reči, da je že dolgo tega, ko si ti bil otrok in da je tvoje otroštvo
verjetno bilo drugače ...

DEDEK: Kakšno otroštvo?

Jaz nisem vedel, da otroštvo obstaja.

Bili smo otroci, ja, ampak ne spomnim se,
da je bilo otroštvo.

Ko sem bil majhen sem si želel le čimprej odrasti.

Sedem let sem bil star, ko sem si prvič

© Nebojša Pop-Tasić

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

z očetovo britvijo lička do krvi skobljal,
njegovo obleko za pomembne priložnosti oblekel,
ga s slamo in časopisnim papirjem natlačil
in do bližnje gostilne odkorakal.
Vsi so se mi smejali, ko sem kavo naročil
in prvo cigareto oblizal.
Potem ... mi je bilo tako slabo ...
da sem se ves pobruhal
in gostilničarjeva žena me je, bledega,
kot da bi bil izrezljan iz mladega lesa,
odnesla domov.

BABICA: *(pokaže na Očeta)* Ko je ta bil majhen,
je vse iz ene palice naredil.
Na isti palici je prijahal, razjahal,
jo kot meč opasal, ali pa kot žezlo držal.
Z isto vejo sem ga po riti, ko je poreden bil.
Je tako bilo?

*OČE prikima. MAMA odnekod izvleče košaro polno plastičnega sadja in dve
plišasti igrači – medvedka in zajčka.*

MAMA: *(drži plastično hruško; otročje)*
Jaz sem se igrala takole:
živijo, hruškica, ti, debeluškica, kako si kaj danes?
Sem prijateljica tvoja, medvedka hruškosnedka.
Potem pa – njam!
(drži plastični korenček) Oh, korenček-dojenček!
Ne jokaj, zdaj bo tvoj prijatelj zajček prišel...
(kot zajček) Kaj pa je? Zakaj ta korenček joka?
Zdaj ga bom pomiril in ... njam!
Korenček-dojenček ne joka več,
v zajčkovem trebuhu mu je všeč.

*DEDEK stegne roko, nakaže MAMI, da bi rad zajčka imel. MAMA mu ga da.
Nekaj časa gleda zajčka in ga boža.*

DEDEK: Nekoč sem imel zajčka.
Sam sem ga ulovil in oče me je pohvalil.

Rasel je z mano in res velik zajec postal.
Nežna in mehka ušesa je imel,
rad sem ga božal, s prsti šel skozi krzno njegovo.
Nekega dne ga je mati vzela in rekla:
zdaj pa glej, sin moj, kar mora vsak človek znati.
Posodo vzemi pred zajčka jo postavi,
za ušesa zajčka primi, nož nastavi tukaj, na zatilje,
(s prstom, kot da bi z nožem, pokaže na zatilje plišastega zajčka)
med prednje nogice zajčka tvojega.
Močno ga porini, *(porine prst v plišasto igračo)*
da kri mu steče dol v posodo.
Za zadnje nogice ga primi *(za zadnje nogice ga prime)*
in nogico vsako z žbljem za tram pritrdi.
Kožo vzdolž trebuha razreži
(z eno roko drži zajčka za nogo, z drugo kaže pot noža)
vse tja do smrčka,
po notranji strani nog do repka,
okrog kolen še zarezži, ušeska odreži,
da lahko vso kožo s telesa snameš.
Na desko trupelce zdaj postavi,
(obrne zajčka na hrbet in ga drži na dlani ene roke, z drugo pa spet kaže pot noža)
trebuh razreži, črevesje poberi,
srček, pljuča, žolč in ledvice.
Glavico na polovici razkolji,
(z dlanjo kaže, kakor da bi ga razklal)
od hrbta prsa in pleča razloči,
rebra pa od hrbtenice.
Srček, pljuča in ledvice
za paprikaš so dobri,
jezik in možgane pa za juho shrani.
Speci zajca, lakoto preženi.

Pavza. DEDEK spet boža plišasto igračo. BABICA koplje po škatli v kateri so različne plastične igrače – dinozavri, krokodili, tigri, levi, krave, konji ...

BABICA: Kaj hočemo, lačni smo bili.
Ko je tale prišel iz taborišča,

nič nisem imela, on pa volčje lačen.
In sem šla do sosede, ter za drobiž kupila
en jezik goveji, ki sem ga temeljito od sluzi očistila,
v vrelo vodo vrgla, ven vzela, odrla in narezala.
Tale je mukal od užitka.

DEDEK: Enkrat sem bil tako lačen,
da sem pojedel osla. Bila je vojna ...

SIN: Katera zdaj vojna? Prejšnja?

DEDEK: Ne, Prva.

SIN: In – zakaj si jedel osla?

DEDEK: Drugega ni bilo nič.
Samo osel surov. Cel teden sem ga jedel.
In rigal.

Pavza.

MAMA: Oče pravi:
Lakota je bolečina
spodnjega dela prsnega koša.

(kratka pavza)

Če pa zgornji del prsi boli,
je človek lačen ljudi.

BABICA: Tvoj oče pa mesa ni maral.
Včasih sem morala mesno juho tako začiniti,
da mesa v njej ni ne vohal ne okusil.

(drži v roki plastično želvo)

Enkrat sem mu želvjo juho podtaknila,
a sem se mu zlagala, da je špargljeva.

Želvo sem v gozdu ulovila,
razbeljeno grebljico na oklep pritisnila
(želvo drži na dlani ene roke, z drugo dlanjo pa pritisne na njen oklep)

in ko je želva glavo, rep in noge iztegnila,
(z drugo dlanjo, kakor s sekačo zamahne)
sem s sekačo čof, čof, čof ... vse odrezala.

S krtačo sem oklep očistila,

© Nebojša Pop-Tasić

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

(z dlanjo boža oklep želve, kakor da jo čisti)

v vrelo vodo dala, vse dokler je nisem
iz oklepa zbezala in skuhala.

(odloži želvo v škatlo)

Nič se ni upiral Oče tvoj,
vse je pojedel,
pa še krožnik je pomazal s kruhom.

DEDEK: Spomnim se tega.
Takrat je bilo, ko je iz zapora prišel.

SIN: Oče da je bil v zaporu?

DEDEK: Oče tvoj v zaporu je bil.
Štiri leta je dobil.

SIN: Zakaj pa je bil v zaporu?

DEDEK: Kdo bi vedel ...
Jezik je iztegnil ...

BABICA: Z nogo brcnil ...

DEDEK: Z roko mahnil ... in zapel.

MAMA: Napačno pesem je zapel ...

BABICA: A lepo je pel ...
Kakšen glas je imel!

SIN: Ne razumem ... Neko pesem je zapel in dobil štiri leta zapora.

DEDEK: Ah, ne zapora ...
Štiri leta je na otoku ždel.

SIN: Kakšnem otoku? A na tistem?

MAMA: *(rahlo živčno, kakor da bi Oče bil rahlo živčen)* Oče pravi: otok je
deformacija vodne gladine.

BABICA: Na otoku za tiste,
ki lepo pojejo ... in preveč govorijo.

MAMA: *(še bolj živčno, kakor da bi Oče bil še bolj živčen)* Oče pravi: govor je pretvorba možganskih elektrokiemičnih procesov v vzdolžno ali longitudinalno valovanje zračnih delcev. Petje takisto.

DEDEK: Na takšnem otoku, kjer te molčati naučijo.

MAMA: *(še bolj živčno, skorajda obupano, jokavo, kakor da bi Oče bil še bolj živčen, obupan, na robu joka)* Oče še pravi: molčati pomeni – ne izgovoriti tistega, kar govoriš, ko si tiho.

BABICA: Prej je govoril ... normalno je govoril ...

DEDEK: Na tistem otoku, kjer te ubijejo,
a ti potem še pustijo živeti ...

BABICA: Prej je bil živ ... živahen ... živ ...

OČE strumno vstane iz naslonjača.

MAMA: *(jezno, obupano, jokavo, kakor da bi Oče bil jezen, obupan, jokav)*
Oče pravi: življenje je lastnost,
ki jo imajo ljudje, živali in rastline, ko niso čisto mrtvi.

OČE se usede nazaj v naslonjač.

SIN: Prosim?

OČE spet strumno vstane iz naslonjača. Nekaj bi rekel, a ne more.

OČE se usede nazaj v naslonjač.

DEDEK: Hoče reči, da so ga narobe razumeli ...
nesporazum je bil ...

MAMA: Pijan je bil ... in pesem je bila ... neumna ...

SIN: Kakšna pesem?

MAMA: Neumna ... o psu ...

SIN: Neumna pesem o psu? A tista, ki si jo zdaj recital?

DEDEK: Ne, ena druga.

SIN: Kako pa gre ta druga?

BABICA: Saj veš, tista ...

Živel je mož, imel je psa ...

DEDEK: ... lepo ga je redil ...

MAMA: ... nekoč mu ukrade kos mesa ...

BABICA: ... zato ga je ubil ...

DEDEK: ... na vrt ga je pokopal ...

MAMA: ... na grob mu je napisal ...

BABICA: ... živel je mož, imel je psa ...

DEDEK: Eto. Nič.

MAMA: Neumna pesem.

SIN: In kaj je bilo narobe s to pesmijo?

DEDEK: Nič ni bilo narobe s to pesmijo.

MAMA: Prav nič ni bilo narobe ... razen ...

BABICA: ... jezik. Jezik je bil narobe.

DEDEK: Jezik je bil prepovedan.

SIN: Kakšen jezik?

MAMA: Bila je v drugem jeziku.

SIN: V katerem jeziku? Ničesar ne razumem.

DEDEK: Saj tu ni kaj za razumet.

BABICA: Ja, razumeti je nemogoče.

MAMA: Lažje je, če se naučiš ... ne razumeti ...

DEDEK: Umeti ne razumeti.

(pavza) Ja. (pavza) Tako to je.

BABICA: Točno tako.

Pavza. OČE iz žepa svojega suknjiča izvleče šop praznih listkov in kuli, ter začne nervozno pisati. Ko napiše en listek, ga dá DEDKU, DEDEK ga dá

BABICI, BABICA ga dá MAMI. Ko MAMA dobi listek, je OČE že napisal novega, ki ga ponovno dá DEDKU, ta pa BABICI itn.

DEDEK: Kartice nama je pošiljal z otoka.

BABICA: Vsak mesec ena.

DEDEK: Štiri leta tako.

BABICA: Ena kartica, en stavek. Napisan petdesetkrat.

Pavza.

SIN: Kateri stavek?

DEDEK: *(prebere sporočilo na listku)* Jaz ... sem ... narodni ... sovražnik ...

BABICA: *(prebere sporočilo na listku)* Jaz sem narodni sovražnik.

MAMA: *(prebere sporočilo na listku)* Jaz sem narodni sovražnik.

BABICA: Moj sin – narodni sovražnik.

OČE še naprej piše listke.

DEDEK: Ena kartica.

En stavek.

Petdesetkrat.

Vsak mesec je z otoka šla kartica,

čez morje, čez gore,

prek rek in ravníc,

prek gozdov,

prek mest in vasi,

čez križišča in vrtove ...

naravnost k našemu poštarju ...

BABICA: Ja, isti poštar je bil,

postaven, brkat ... le lasje so mu posiveli ...

(OČE še naprej piše listke; igrača zapiska)

DEDEK: In če ne bi bilo te pesmice ...

BABICA: Eh, če ne bi pel ...

DEDEK: ... na otoku ne bi ždel ...

MAMA: ... kartic bi ne bilo ...

DEDEK: ... stavka prekletega ...

© Nebojša Pop-Tasić

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

BABICA: ... živ in zdrav živel bi on ...

MAMA: ... in bi junak ljudstva bil.

SIN: Oče, da bi bil junak?

MAMA: Ja, Oče tvoj bi bil junak.

SIN: Tega si pa res ne morem predstavljati ... da bi Oče moj bil junak ... Zakaj pa bi bil junak?

BABICA: Ko je tale (*pokaže na Dedka*) v taborišču ždel, je Oče tvoj Očetnjavo branil.

SIN: Kako je branil?

MAMA: Vojake tuje je moril.

DEDEK: Kaj hočemo ...

MAMA: Tako to je.

BABICA: Ja. Točno tako.

(otrok zajoe; OČE spet vstane iz naslonjača; strmi v SINA)

MAMA: *(tiho, pojoče)* Oče pravi:

У попа была собака ...

... он её любил ...

... она съела кусок мяса ...

... он её убил ...

... убил и в землю закопал ...

... и надпись написал ...

Otrok joče. Nihče se ne premakne. MAMA, DEDEK in BABICA pojejo pesem. Oče stoji zravnano, kakor da bi poslušal himno.

MAMA: У попа была собака ...

BABICA: Živel je mož, imel je psa ...

DEDEK: Био једном један пас ...

MAMA: ... он её любил ...

BABICA: ... lepo ga je redil ...

DEDEK: ... па ујео кувара ...

MAMA: ... она съела кусок мяса ...

© Nebojša Pop-Tasić

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

BABICA: ... nekoč ukrade kos mesa ...

DEDEK: ... kuvar uzeo je nož ...

MAMA: ... on eē ubil ...

BABICA: ... zato ga je ubil ...

DEDEK: ... isецка ga na комаде ...

MAMA: ... ubil и в земљу закопал ...

BABICA: ... na vrt ga je pokopal ...

DEDEK: ... тад су дошли други пси ...

MAMA: ... и надпись написал ...

BABICA: ... na grob mu je napisal ...

DEDEK: ... napravili споменик на коме је писало ...

MAMA: ... "У попа была собака ...

BABICA: ... Živel je mož, imel je psa ...

DEDEK: ... Био једном један пас ...

Otrok neha jokat.

Pavza. OČE se usede nazaj v naslonjač in objame karburator.

SIN: Zakaj mi nihče ni tega povedal?

MAMA: Kako bi ti to povedali?

BABICA: Ja, kako bi ti povedali, da bi razumel?

DEDEK: Majhen si bil.

SIN: Saj nisem bil ves čas tako majhen, da ne bi razumel!

MAMA: Če pa mi sami nismo razumeli ...

DEDEK: Saj tu ni kaj za razumet.

BABICA: Ja, razumeti je nemogoče.

MAMA: Oče je hotel, pa ni mogel ... ni smel ...
in prav zaradi tega je prišel ...

SIN: Ni smel ali si ni upal?

© Nebojša Pop-Tasić

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

DEDEK: Ni razlike.

BABICA: Če ne gre, pač ne gre. Tako to je.

SIN: Tako to je pa tako to je! Nehajte s tem! Poln kufer imam tega!

MAMA: Če bi ti povedal prej, bi ti znorel ...

DEDEK: Nihče od nas ni smel znoreti.

BABICA: Če bi kdorkoli od nas znorel ...
to ne bi bilo pametno.

MAMA: Morali smo počakati ...
In Oče je prav zaradi tega prišel ...
da ti pove ... (*Očetu*) Povej mu, no ...

Oče objema karburator.

DEDEK: Povej sinu svojemu, kako si se med vojno,
še gimnazist, plazil po mestu, ki je bilo polno
tistih strašnih vojakov ...

BABICA: Kako si tista dva oficirja ubil ...

MAMA: ... in dvesto duš na srcu nosil ...

DEDEK: Kako se nisi ustavil ...
kako si potem v drugem mestu njihova skladišča zažigal ...

BABICA: Kako si razstrelil tovornjak, da so
goreča trupla sovražna po zraku letela ...

MAMA: Kako si ovaduhe v mračnih ulicah pobijal ...

Oče objema karburator in začinja piskati.

DEDEK: Banke ropal ... skrival tovariše ...

BABICA: Skrbel za begunce ... tihotapil ljudi ...

MAMA: Zapornike osvobajal ... smrt nedolžnih maščeval ...

Oče vedno bolj objema karburator in vedno bolj glasno piska.

DEDEK: Povej, kako so te po vojni prijatelji izdali ...

BABICA: Kako so te aretirali ... za prazen nič trpinčili ...

MAMA: Kako si počeno lobanjo imel ... in rebra ... in srce ...

DEDEK: Kako so te na Otok poslali ...

Oče začenja kričati. Tudi otrok začne jokati.

BABICA: ... kjer so bili že tisoči drugih, kot ti ...

DEDEK: ... in nihče ni nič rekel, temveč so te pretepli.

MAMA: Kako si na vrelem soncu kamen tolkel ...

BABICA: Vsak dan devet zrn fižola jedel ...

Oče vedno bolj kriči. Otrok vedno bolj joka.

DEDEK: Kamen tolkel ...

BABICA: Fižol jedel ...

MAMA: Kamen postal ...

BABICA: Fižol jedel ...

DEDEK: Vse dokler od tebe ni ostalo ...

BABICA: Čisto malo ...

MAMA: Tebe ...

Oče ves iz sebe kriči. Otrok joče. Oče preneha kričati. Otrok še naprej joka. Oče vstane. Sin vstane. Gledata se. Otrok vedno bolj glasno joče. Oče gre proti Sinu. Hoče mu nekaj povedati in stežka se mu oblikuje beseda. Sin ne zdrži več in gre v otroško sobo.

OČE: O ... o ... o ... Oprosti ...

Zatemnitev.

ŠESTA SLIKA

Luč. Vsi sedijo na svojih mestih. Nekaj trenutkov tišine.

BABICA: In ... potem je ... nenadoma ... odšel ...

SIN: Kdo je odšel?

MAMA: Oče tvoj.

SIN: Kam je odšel?

DEDEK: Odšel ... Umrli ... Oče tvoj.

SIN: Oče moj ... odšel? ... umrl?

MAMA: Oče tvoj.

SIN: Oče, kdaj si umrl?

MAMA: Ne spomni se, revček.

(pavza)

Kap ga je.

(pavza)

Nenadoma.

Rekel je, da ne more več ... in ... odšel ...

DEDEK: Krasen pogreb je imel.

BABICA: Ja, krasno je bilo.

MAMA: Vsi so prišli.

DEDEK: Vsi so prišli.

BABICA: Ja, vsi, ki so ga imeli radi ...

MAMA: In tisti, ki so ga izdali ...

DEDEK: In tisti, ki so ga v zapor dali ...

BABICA: In tisti, ki so ga topli ... Nikogar ni izdal.

© Nebojša Pop-Tasić

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

MAMA: Vsi so prišli. In vsi so ga občudovali.

Pavza.

DEDEK: Kaj hočemo.

(pavza)

Ko sem jaz umrl, ni bilo več bogvekaj sveta.

BABICA: Tvoj svet je že pred teboj umrl.

DEDEK: Ja, malo jih je, ki so me nadživeli.

Ko človek dočaka globoko starost,
ga pozabijo še preden umre.

(pavza)

Tisti moj soborec iz Velike vojne je bil, trobentač.

Vsem nam je zadnjo pesem odigral.

(Babici) Celo tebi je igral na pogrebu.

BABICA: Ja, ampak na mojem pogrebu
je vsaj trezen bil. Na tvojem pa je bil pijan tako,
da je komaj na nogah stal.

DEDEK: Starost je žalost, kaj hočemo.

BABICA: Tako je bil pijan, da je celo minuto
trobento, ki jo je držal v rokah, iskal.

In ko je končno hotel začeti igrati Tišino ... *(se začne smejati)*
se je, namesto glasbe, slišalo ...

Tudi Dedek se začne smejati.

BABICA in DEDEK: Prsšššššssssšššt ...

BABICA: Vsem se je zdelo, da bi prava tišina
bila boljša od njegovega prdenja.

Pavza.

MAMA: Jaz sem tiho odšla.

Ni bilo sveta. Glasbe ni bilo.

Zima je bila. Mraz je grizel,
kakor da bi bil stekel.

Veter je kosti rezal.

Štirje pijani pogrebci so bili,

ki so, po končanem delu,

na mojem grobu konzervo odprli

in se okrepčali. Še liter žganja so popili

in zapeli ...

Umrla bo ovca, umrl bo prašiček,
Umrla bo krava, umrl bo osliček,
Vsem je sojeno nekoč umreti,
Le tepcem in bedakom - večno živeti.

Mama se začne smejati.

Potem so se, kot pijani zmagovalci, režali.

DEDEK: Ja, kaj hočemo, tako to je.

SEDMA SLIKA

Nekje od zunaj se zasliši petje.

Μη μου θυμώνεις μάτια μου
που φεύγω για τα ξένα
πουλί θα γίνω και θα ρθω
πάλι κοντά σε σένα

Na oder stopi MLADENIČ v starodavni vojaški uniformi. Dedek vstane, veselo razširi roke in poje z neznancem. Babica in Mama pripevata.

Άνοιξ' το παραθύρι σου
ξανθέ βασιλικέ μου
και με γλυκό χαμόγελο
μια καληνύχτα πες μου

Μη μου θυμώνεις μάτια μου
τόρα που θα σ' αφήσω
κι έλα για λίγο να σε δω
να σ' αποχαιρετήσω

Άνοιξ' το παραθύρι σου
ξανθέ βασιλικέ μου
και με γλυκό χαμόγελο
μια καληνύχτα πες μου²

² *Ne jezi se name, oko moje,
ker v tujo deželo grem.
V ptico se spremenim
in spet k tebi doletim.
Odpri okno,
rosnica moja,
in z nasmehom toplim*

DEDEK: Δεν μπορώ να το πιστέψω! Είναι πραγματικά εσύ?³ (*ga objame*)

MLADENIČ: Είμαι.⁴

BABICA: Ω, Θεέ, αυτό είναι θαύμα!⁵ (*vstane in ga objame*)

MAMA: (*se mu spoštljivo prikloni*) Καλώς ήρθες.⁶

MLADENIČ: Γεια σας, οι απόγονοι της μητέρας μου.⁷

DEDEK: Πώς μας βρήκατε?⁸

MLADENIČ: Ρωτάτε εδώ, ρωτάτε εκεί ... Οι άνθρωποι είναι πολύ ευγενικοί εδώ ...⁹

DEDEK: Ελάτε να καθίσετε. Μπορώ να σε πάρω. Ξέρετε ότι έχουμε ένα νεογέννητο?¹⁰

MLADENIČ: Λοιπόν, θα πιούμε μια νέα ζωή.¹¹

Babica vzame steklenico in vsem napolni kozarce. Vsi dvignejo in molče spijejo.

SIN: Kdo pa je to?

DEDEK: To je moj Dedek!

mi zaželi lahko noč.

Ne jezi se name, oko moje,

ker te zapuščam.

Pridi, vsaj za hip,

da te vidim,

da se oprostim.

Odpri okno,

rosnica moja,

in z nasmehom toplim

mi zaželi lahko noč.

³Ne morem verjeti! Si to res ti?

⁴Jaz sem.

⁵O, bog, pa to je čudež!

⁶Dobrodošli.

⁷Pozdravljena, potomcev mojih mati.

⁸Kako si nas našel?

⁹Vprašaj tu, vprašaj tam ... Ljudje so zelo prijazni tukaj ...

¹⁰Pridi, usedi se. Ti lahko natočim. Veš, da imamo novorojenčka?

¹¹No, na novo življenje bomo pili.

SIN: Tvoj Dedek?

DEDEK: Dedek Dedka tvojega.

SIN: Mlad je. Mlajši je od tebe.

DEDEK: Mlad je umrl. Vojak je bil.

SIN: Zakaj pa tako čudno govori?

DEDEK: Ah, on ne govori naš jezik.

V drugi deželi je živel,
v deželi iz katere smo,
nekoč davno, bežali od Smrti.

Zazvoni telefon. Sin gre k telefonu in se oglasi. Pogovora potekata vzporedno.

DEDEK: Πες μου, τι συμβαίνει με εσένα?¹²

MLADENIČ: Είπες: «Θα πάγω σ' άλλη γη, θα πάγω σ' άλλη θάλασσα.

Μια πόλις άλλη θα βρεθεί καλλίτερη από αυτή.

Κάθε προσπάθεια μου μια καταδίκη είναι γραφτή·

κ' είν' η καρδιά μου — σαν νεκρός — θαμένη.

Ο νους μου ως πότε μες στον μαρασμόν αυτόν θα μένει.

Όπου το μάτι μου γυρίσω, όπου κι αν δω

ερείπια μαύρα της ζωής μου βλέπω εδώ,

που τόσα χρόνια πέρασα και ρήμαξα και χάλασα.»

Καινούριους τόπους δεν θα βρεις, δεν θάβρεις άλλες θάλασσες.

Η πόλις θα σε ακολουθεί. Στους δρόμους θα γυρνάς

τους ίδιους. Και στες γειτονιές τες ίδιες θα γερνάς·

και μες στα ίδια σπίτια αυτά θ' ασπρίζεις.

Πάντα στην πόλι αυτή θα φθάνεις. Για τα αλλού — μη ελπίζεις—

δεν έχει πλοίο για σε, δεν έχει οδό.

Έτσι που τη ζωή σου ρήμαξες εδώ

στην κόχνη τούτη την μικρή, σ' όλην την γη την χάλασες.¹³

¹² Povej mi, kako je pri vas?

¹³ Rekel si: „Odšel bom v druge kraje, k drugim morjem.

Našel si bom drugo mesto, prijaznejše od tega.

Tu je bilo vse zgrešeno, kar sem napravil,

tu moje srce, kot neki mrtvec, leži pokopano.

© Nebojša Pop-Tasić

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

BABICA: Ki an den μπορείς να κάμεις την ζωή σου όπως την θέλεις,
τούτο προσπάθησε τουλάχιστον
όσο μπορείς: μην την εξευτελίζεις
μες στην πολλή συνάφεια του κόσμου,
μες στες πολλές κινήσεις κι ομιλίες.¹⁴

MAMA: Μην την εξευτελίζεις παίνοντάς την,
γυρίζοντας συχνά κ' εκθέτοντάς την
στων σχέσεων και των συναναστροφών
την καθημερινήν ανοησία,
ώς που να γίνει σα μια ξένη φορτική.¹⁵

SIN: (*govori po telefonu*)

A criança que fui chora na estrada.
Deixei-a ali quando vim ser quem sou;
Mas hoje, vendo que o que sou é nada,
Quero ir buscar quem fui onde ficou.
Ah, como hei-de encontrá-lo? Quem errou
A vinda tem a regressão errada.
Já não sei de onde vim nem onde estou.
De o não saber, minha alma está parada.
Se ao menos atingir neste lugar

Koliko časa bom še prenašal to mučno stanje?
Kamorkoli se ozrem, vidim le črne razvaline,
samoto in razdejanje, tu, kjer sem preživel
in zapravlil toliko let svojega življenja.“
Drugega kraja, drugega morja ne boš našel.
To mesto boš vedno nosil v sebi.
Po istih ulicah boš hodil. Staral se boš v isti sošeski.
Hiral v istih hišah. To mesto bo tvoj večni pristan.
Na drugo, ne upaj. Nobene ladje, nobene ceste ni zate.
In življenje, ki si ga zapravlil v tem skritem kotu,
si zapravlil na vsem svetu.

¹⁴ In če ne moreš živeti življenja, kot si želiš,
poskusi vsaj to,
kolikor moreš: ne ponižuj ga
z vztrajnim prepiranjem z drhaljo,
v blodnem vrvežu in blebetanju.

¹⁵Ne ponižuj ga s tem, da ga ponujaš naokoli,
da hlataš za njim, ne prepuščaj ga zmešnjavi
vsakdanje bedaste igre stalnih zvez in odnosov,
dokler ne narediš iz njega zoprnega tujca.

© Nebojša Pop-Tasić

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Um alto monte, de onde possa enfim
O que esqueci, olhando-o, relembrar,
Na ausência, ao menos, saberei de mim,
E, ao ver-me tal qual fui ao longe, achar
Em mim um pouco de quando era assim.

Dia a dia mudamos para quem
Amanhã não veremos. Hora a hora
Nosso diverso e sucessivo alguém
Desce uma vasta escadaria agora.
E uma multidão que desce, sem
Que um saiba de outros. Vejo-os meus e fora.
Ah, que horrorosa semelhança têm!
São um múltiplo mesmo que se ignora.
Olho-os. Nenhum sou eu, a todos sendo.
E a multidão engrossa, alheia a ver-me,
Sem que eu perceba de onde vai crescendo.
Sinto-os a todos dentro em mim mover-me,
E, inúmero, prolixo, vou descendo
Até passar por todos e perder-me.

Meu Deus! Meu Deus! Quem sou, que desconheço
O que sinto que sou? Quem quero ser
Mora, distante, onde meu ser esqueço,

Parte, remoto, para me não ter.¹⁶

OSMA SLIKA

DEDEK v naslonjaču bere časopis. BABICA na zofi kvačka. OČE v naslonjaču objema karburator in strmi nekam v prazno. MLADENIČ v naslonjaču spi, občasno zasmrči. MAMA kuha kavo. SIN pride iz otroške sobe z otrokom v naročju in majhnim vozičkom; otroka položi v voziček. MAMA je ravno skuhala kavo in jo odloži na mizo, potem pa vzame s police še skodelico in krožniček. Usede se na stol. SIN gre proti izhodu, potem se ustavi, vrne se nazaj k mizi in nekajkrat srebne kavo. Vrne se k vozičku in ga odpelje ven.

Tišina.

¹⁶Otroka, ki sem bil, sem zapustil na cesti v solzah,
ko sem postal, ta ki sem. Ampak, zdaj,
ko sem dojel, da sem nič,
bi se rad vrnil na cesto in otroka poiskal.
O, kako naj ga najdem?
Kdor po bližnjicah hodi naprej,
se po napačni poti vrača.
Ne vem odkod sem prišel, ne vem kje sem.
Duša mi je otrpnila, kakor da je postala mesena.
Če bi le našel ta kraj, če bi le našel goro,
s katere bi se lahko ozrl na vse tisto,
kar sem pozabil, in, gledajoč, se spomnil,
v odsotnem bi se spoznal, v daljavi videl
kako prihajam, kakršen sem bil.
Dan za dnem se spreminjam v tistega,
ki si ga ne želim gledati jutri.
Iz ure v uro, drug za drugim, ta nekdo, ki sem jaz,
po stopnišču neskončnem sestopa.
Drug za drugim, ta mnogokratem jaz,
drug drugemu neznanci, v meni, okrog mene.
Nihče med njimi ni jaz
in vsi grozljivo spominjajo name.
Jaz sem ta množična tujost, ki vame strmi.
Jaz nisem, bitje je vse.
Neopazno, množica narašča, strmi, sestopa ...
Zadihan, prerivam se med njimi in izginjam.
O, Bog, o, Bog, kdo sem, ne vem,
le čutim, da sem?
Tisti, ki si želim biti, živi daleč,
izven spomina,
osamljen, oddaljen, nedosegljiv.

V tišini DEDEK še naprej bere časopis. BABICA še naprej kvačka. OČE še naprej strmi. MLADENIČ še naprej spi. MAMA sedi za kuhinjsko mizo, z roko si podpre glavo in globoko vzdihne.